

Medborgardialog i komplexa samhällsfrågor

Nils Munthe, SKR

Program

Introduktion till medborgardialog och medborgardialog i komplexa frågor

Styrning och strategi i medborgardialog

Kort och lång sikt

Exempel

Frågor

- Vad ska medborgardialogen hjälpa er med? Vad är er målsättning med medborgardialog?
- Vilken är frågan vi vill prata med medborgarna om?
- Vad gör vi innan folkomröstning och val? Och vad gör vi långsiktigt?
- Vad är ert nästa steg?

Politiskt ledarskap i komplexa utmaningar

När Carina Sammeli ser tillbaka på sin tid som skolpolitiker ser hon att den inofficiella arbetsbeskrivningen var: **du är vald för att fatta tuffa beslut och stå pall för det!** Vilket hon också gjorde utåt. Det gav henne applåder både från det egna partiet och från kommunkollegor.

– Men jag ser nu att de hårda tagen gjorde mer skada än nytta. Bland medborgarna har det skapat en extrem misstro mot kommunen, mot förtroendevalda och i förlängningen mot demokratin. Det får vi kämpa med än i dag.

Politiska ledare om
komplexa utmaningar

Intervjuer och expertstöd

Det korta svaret:

- Öppenhet och tidig information
- Dialog med medborgarna
- Dialog med oppositionen

Medborgardialog

Stöd till det
representativa
systemet

Bättre
beslutsunderlag och
hjälp att hitta
innovativa lösningar

Krav på nya
metoder för dialog
och deltagande

Medborgare har
mycket kunskap
och vill delta

Viktigt för att
bygga tillit och
förtroende

Medborgare = de som bor, verkar eller har en relation till kommunen eller regionen

Medborgardialog är inte...

Information om ett
beslut som är taget

Möten med
medborgare i lokala
mataffären

När medborgaren
ringer till växeln

Den "vardagliga"
kontakten med
brukarna

Varför?

Lagstiftning

Kvalitetsutveckling

Förändrad omvärld –
ökad komplexitet

Lagstiftning - ur Regeringsformen

Det allmänna ska verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden samt värna den enskildes privatliv och familjeliv.

Det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara.

FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter

Barnkonventionen

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

Agenda 2030, FN

Europeiska konventionen om lokalt självstyrelse, Europarådet

Delaktighet i internationella konventioner och lagstiftning

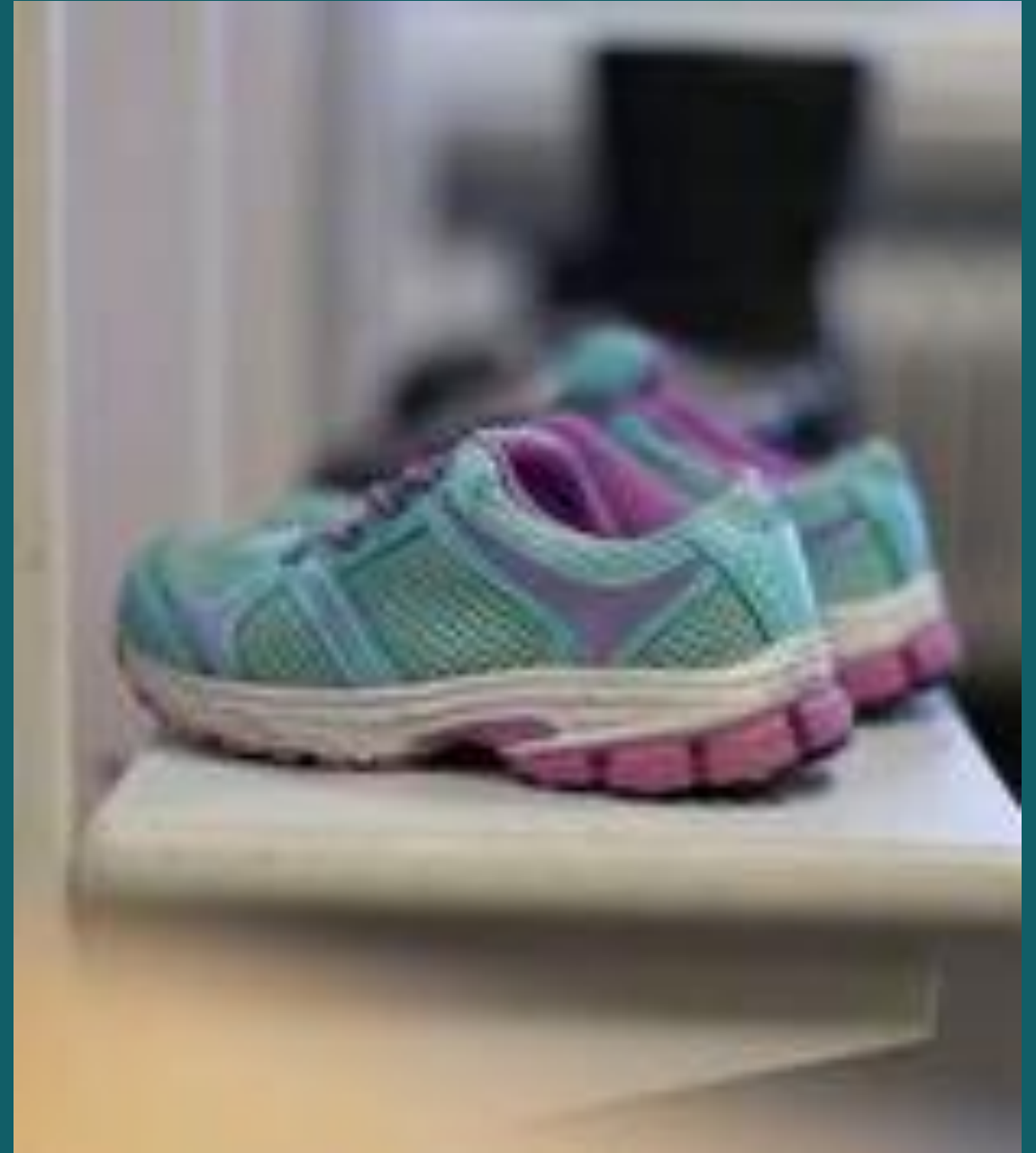
Kvalitetsutveckling

Förstå brukarens perspektiv

Effektivitet

Göra rätt saker

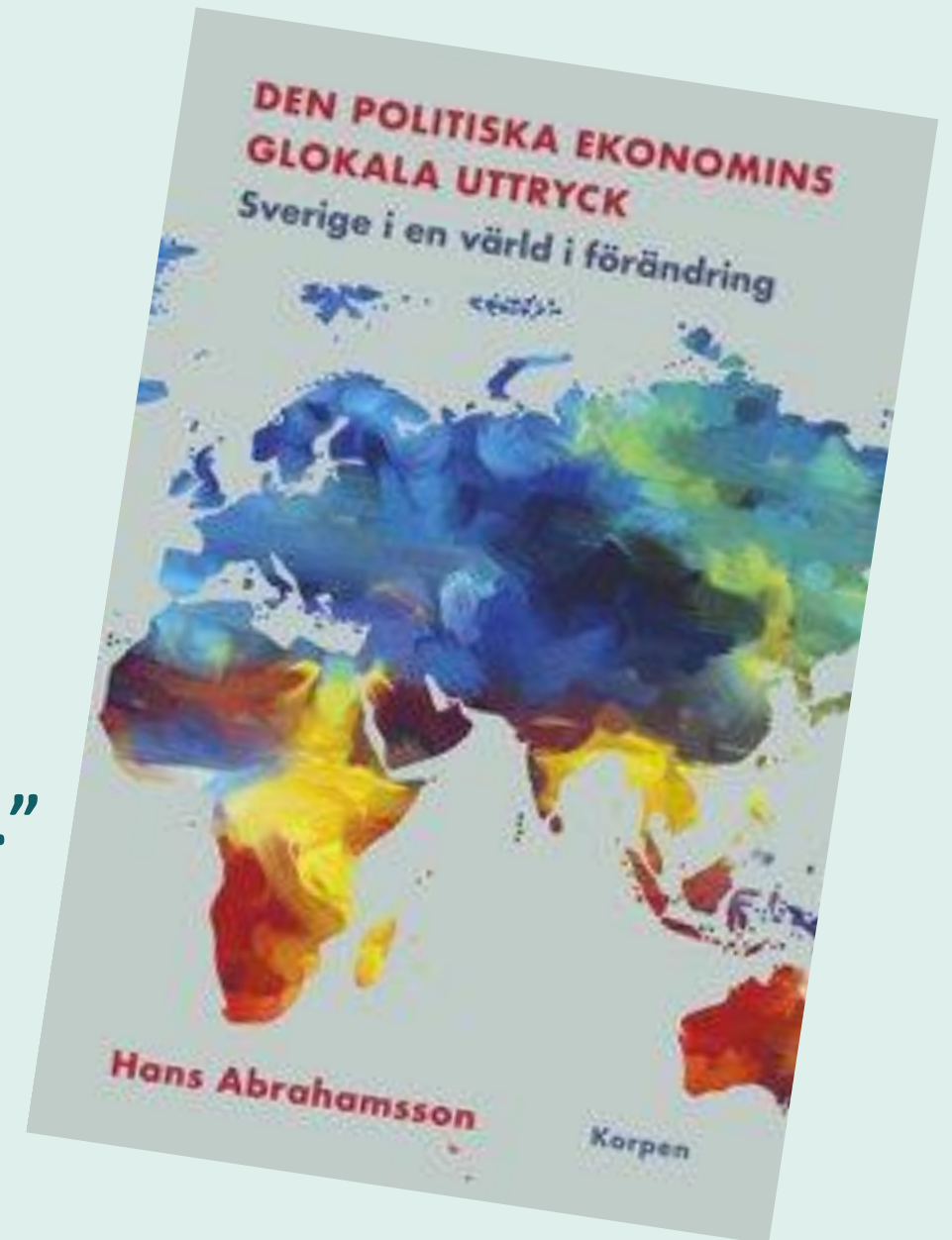
Medborgaren som brukare

Bakgrund

”... den komplexitet som präglar dagens samhällsproblem kräver en förändrad och medskapande maktordning för att de skall kunna hanteras på ett socialt hållbart sätt...”

Hans Abrahamsson www.omvarldskunskap.se

Hur lyckas? (Tahvilzadeh 2023)

- Politiskt och ledningens stöd
- Administrativt stöd
- Del av politiska ramverk
- Tydlig och adekvat organisering
- Stöd till marginaliserade grupper

“En lyckad dialog är en inkluderande process där medborgarnas engagemang leder till en förbättring”

Några fallgropar

- Vi frågar på ett sätt som försvårar för oss
- Vi lyssnar men finns inte intresserade av att vilja att ändra oss
- Det blir ytterligare en kanal för oss
- Vi missar att återkoppla

Systematik

Två olika typer av delaktighet

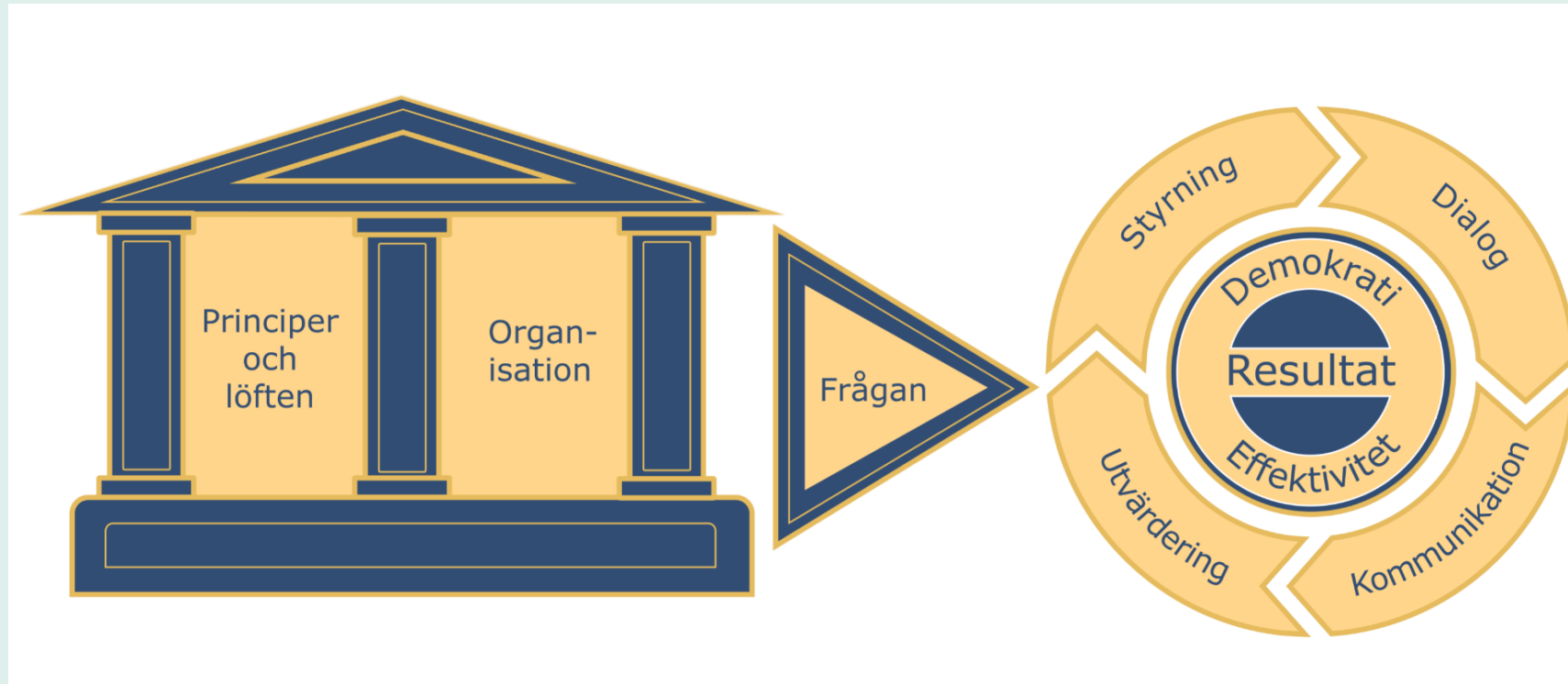
Pågående

- Strukturerat
- Kommun och civilsamhälle tillsammans
- Mindre engagemang
- Långt till påverkan – val av metod?
- Delaktighet som syfte tillsammans med resultat

Fråga eller händelse

- Stort engagemang
- Snabbt tempo – bromsa
- Osäkerhet
- Vilken påverkan
- Kan vi välja?
- Hantera situationen är syftet

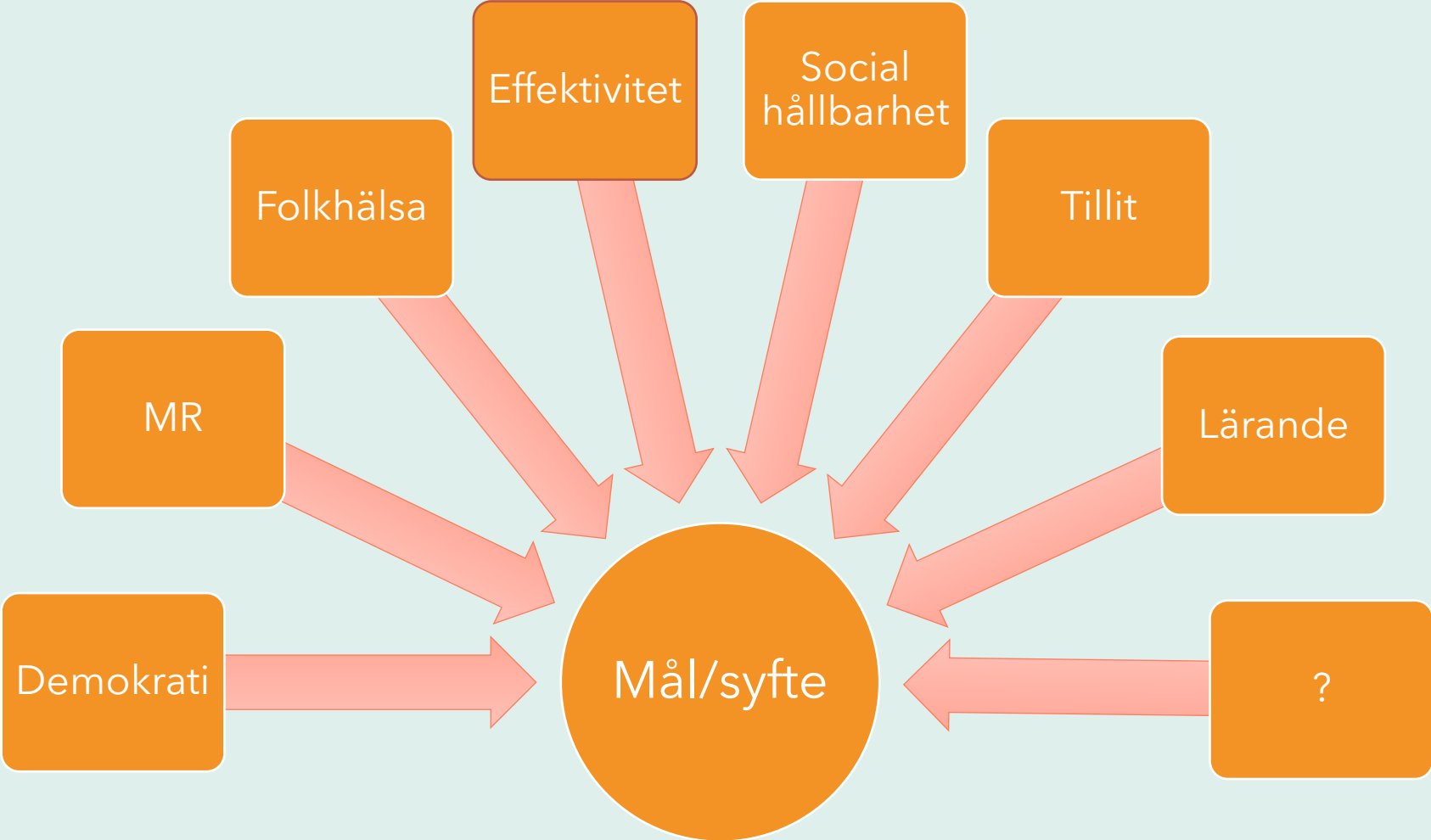
Struktur och systematik för Medborgardialog

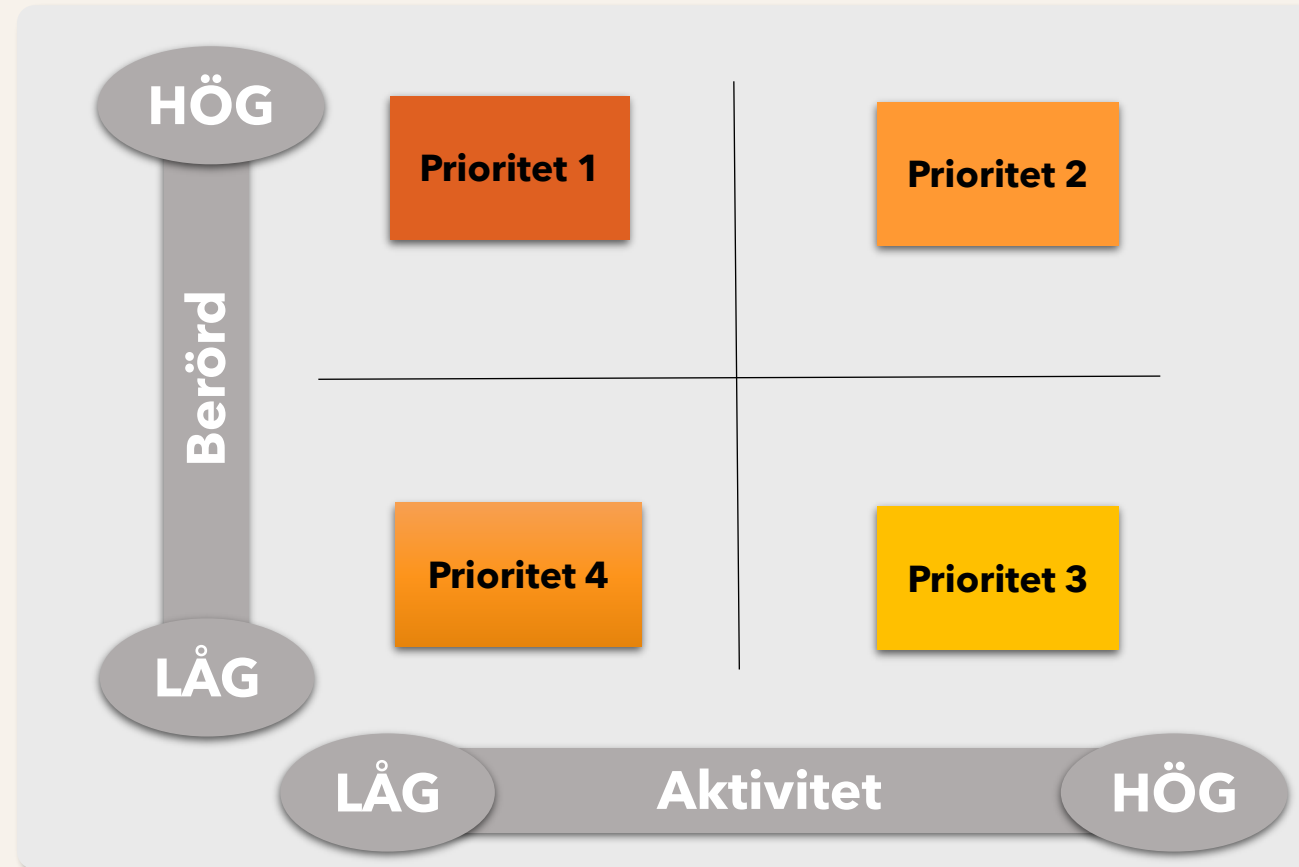
SKR:s styrkarta 2019

- **Varför ska vi ha medborgardialog?**
- **Vilket/vilka beslutsorgan bestämmer om en dialog ska genomföras?**
- **Vilken intern kultur och resurser krävs för att nå våra mål?**

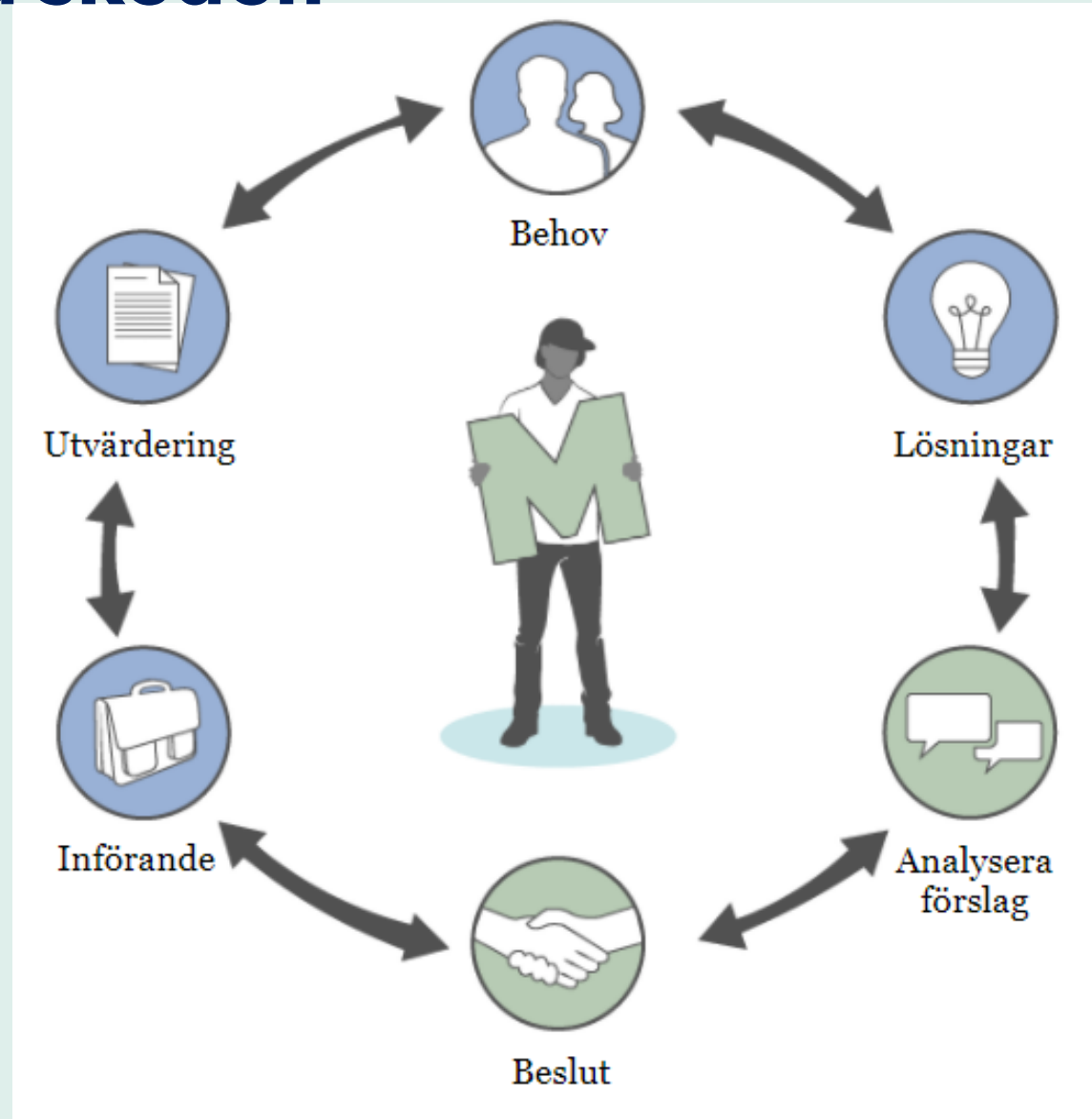
Syftet - resultatet

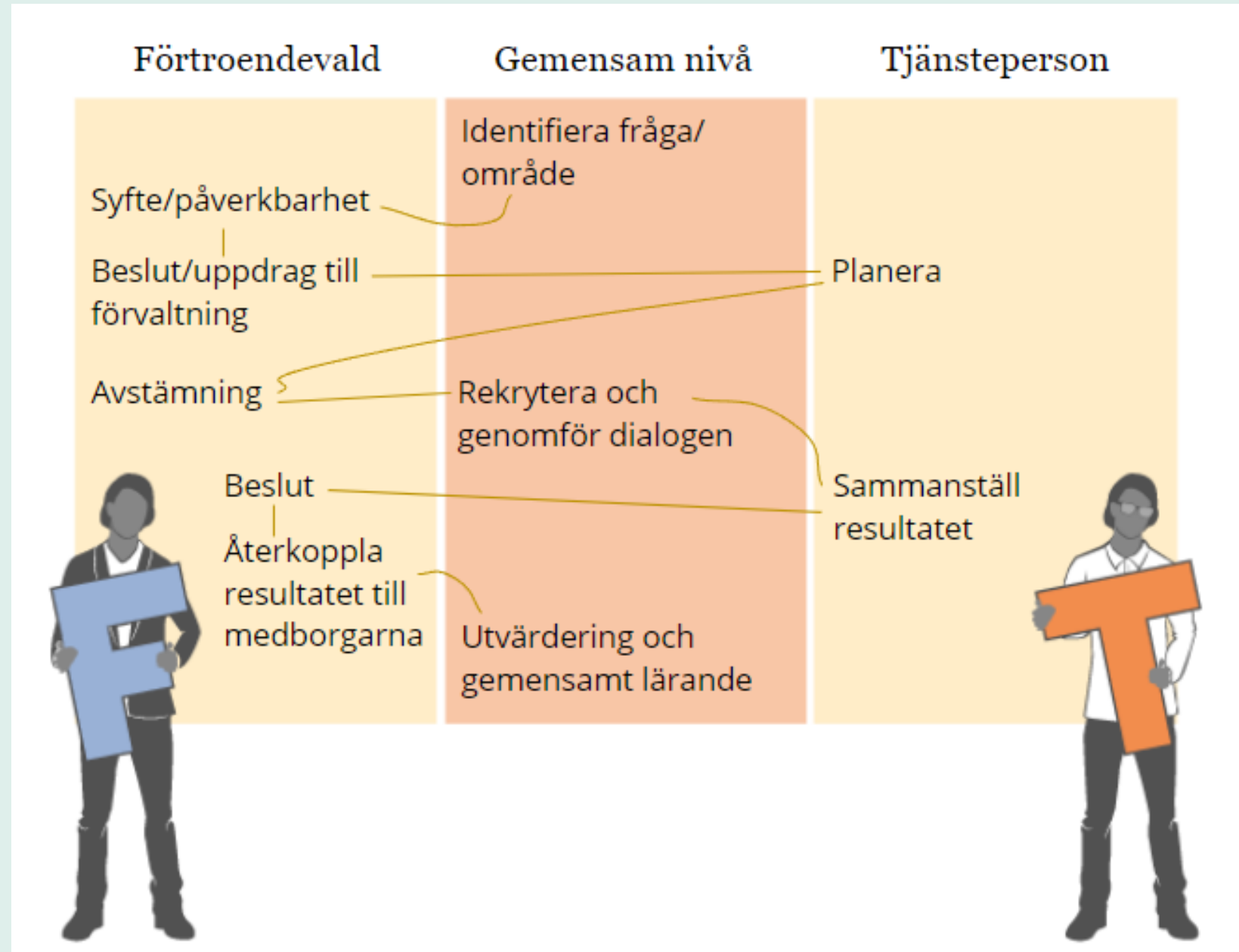
Vilka kommer till tals?

Dialog i olika skeden

Synliggör processen

Många former för dialog och delaktighet

Intressenter

Äldreråd

Ungdomsråd

Företagarförening

Individ

Medborgarförslag

Informationsmöte

Allmänhetens
frågestund

Medborgare

Medborgarpanel

Medborgar-
budget

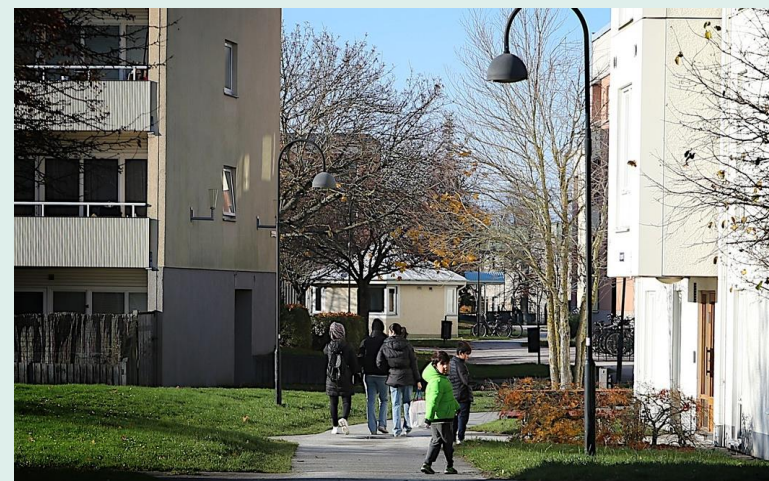
Dialog i komplexa
frågor

Brukare

Tjänstedesign

NKI

Komplexa frågor och svåra beslut

Hur hantera komplexa frågor och svåra beslut?

Det korta svaret:

- Öppenhet och tidig information
- Dialog med medborgarna
- Dialog med oppositionen

Det långa svaret...

Låt komplexitet och spänning styra behovet av dialog, inte metoder!

Dialog i komplexa frågor är ett sätt att **tänka** (förhållningssätt) och att **arbeta tillsammans med** olika **aktörer** för att som kommun kunna **hantera** komplexa frågor, kunna **ta ansvar**, **medskapa** åtgärder och samtidigt **bygga förtroende och tillit**.

Två utgångspunkter

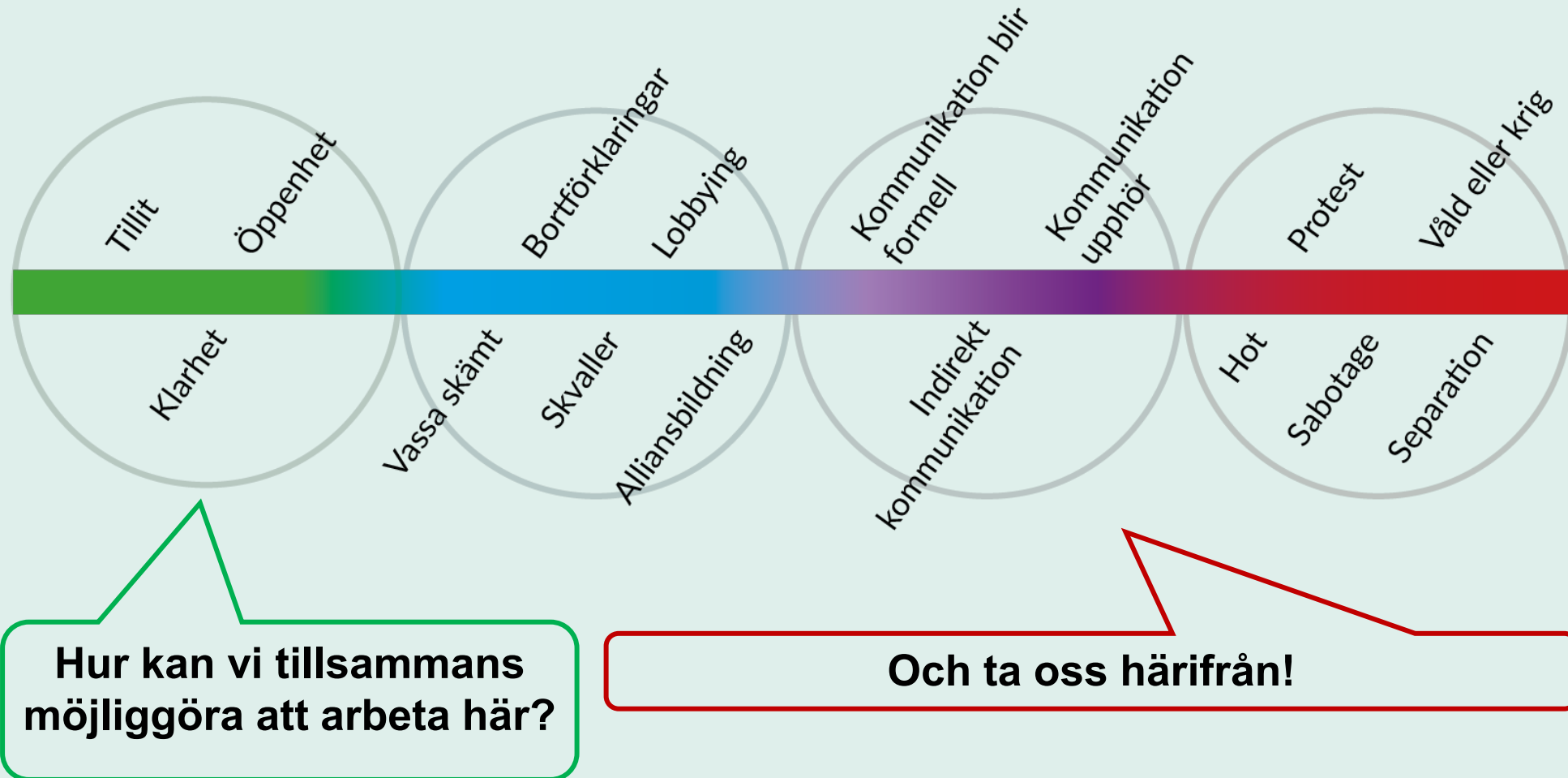
1. Omfamna komplexiteten–

försök inte förenkla. Det blir bara värre!

2. Fokusera på att hantera spänning

konstruktivt – tidigast möjligt tillsammans
med de som ni är ömsesidigt beroende

av

Arbeta systematiskt utifrån 3 grundprinciper med komplexa och spänningsfyllda frågor

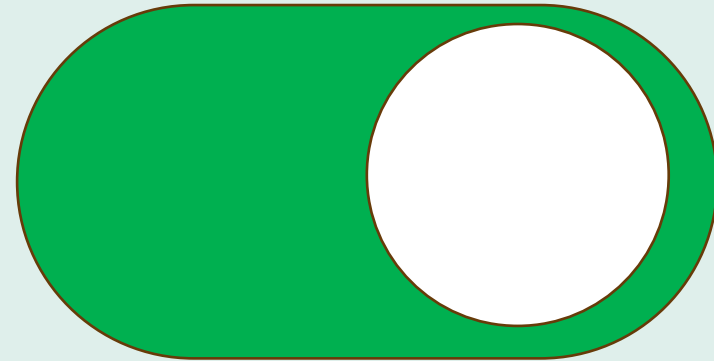
1. Sätt den komplexa frågan som driver spänning i mitten – involvera och inkludera olika aktörer i 360 grader
2. Dela makt att formulera problem och möjliga åtgärder med olika aktörer i 360 grader
3. Ta gemensamt och individuellt ansvar för handling (exvis samarbeten, åtgärdsförslag, överenskommelser, ytterligare dialoger)

Ledningens roll

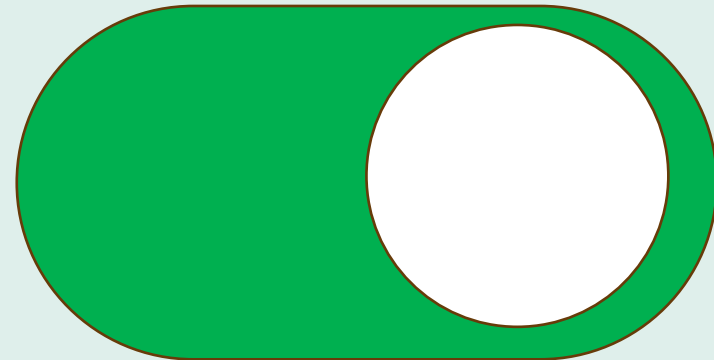
Förtroendevaldas roll

- Ägarskap och deltagande
- Mod att inte ha full kontroll
- Bära sitt perspektiv
- Bygga förtroende
- Tänk långsiktigt
- Hjälpa de andra att se komplexiteten

Neutralitet

Nyfikenhet

Dialogprocess i komplexa frågor

Vilken är den komplexa frågan som driver spänning som vi behöver arbeta med?

Alt 1: HUR KAN VI....	UTAN ATT	... ???
	... utan att ...	
Alt 2: HUR KAN VI....	OCH SAMTIDIGT	... ???
	... och samtidigt ...	

Frågeställning i Kristinehamn

“Hur kan vi anpassa kommunens skolor för framtidens elever, **samtidigt som** vi har ekonomiska begränsningar, färre antal barn och lokaler som behöver renoveras?”

Perspektivinsamling exempel

- “Skolan måste vara en trygg punkt, framför allt för barn som kanske inte har en trygghet hemma.”
- “De stora skolorna är idag alldeles för stora, det leder till otrygghet och kan leda till psykisk ohälsa hos eleverna.”
- “Min erfarenhet är att en stor skola på 1200–1500 elever också kan uppnå trygghet för eleverna, det handlar om hur man jobbar med frågan.”
- “De som går i de mindre skolorna på landsbygden har haft extremt hög service och det har skett på bekostnad av att barnen som bor inne i Kristinehamn har fått sämre service.

Dialogprocess i komplexa frågor

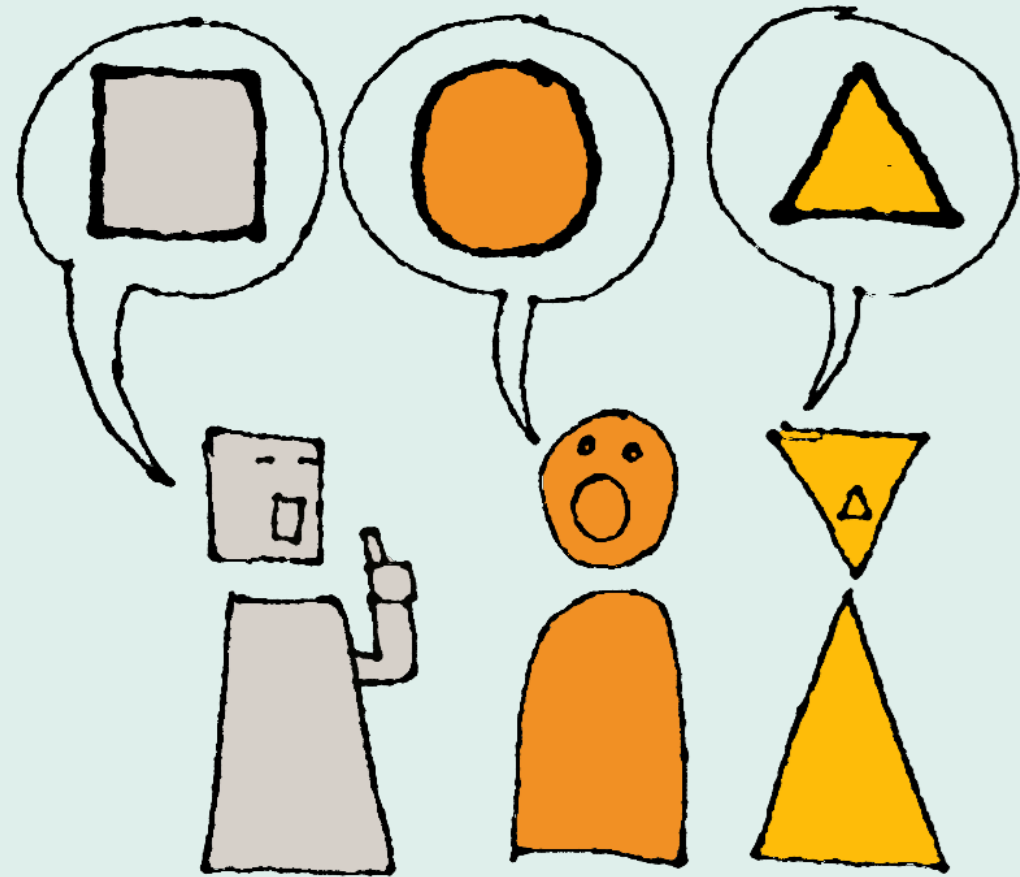
Vara i samtal med en samtalsledare

- Hjälp att bli tydlig
- Möjlighet att förbereda
- Inte själv vid obekväm situation
- Underkasta sig en form
 - Möjlighet till regler
- Tid att beskriva varför
 - Ofta flera möten
- Möjlighet att lyssna till andra
- Genomförbara förslag

Lyssna i 360 grader

Skapa relation

Bjuda in till fortsatta
samtal

Carina Sammeli
KSO, Luleå kommun

Vi hade stora utmaningar med
att vi hade många skolor.

Luleå 2014

Förändringar i skolorganisationen i ledde till hot och hat mot förtroendevalda och ett hårt politiskt samtal

Hot och hat vid svåra beslut - och ett inkluderande arbetssätt för att möta utmaningarna

Medborgardialog i komplexa samhällsfrågor

Polisen

Östberga borta från lista över utsatta områden

Publicerad 4 december, 2023

Knäbäckshusen: Då kan en ny trappa byggas

SIMRISHAMN 70 åhörare på plats • "Trappa av enklare karaktär"

Kristinehamn tar hjälp av invånarna inför förändringar i skolan

PUBLICERAD 8 JANUARI 2025

Befolkningsmängden i Kristinehamn väntas centralbyrån (SCB) och därmed även elevtalen förändra skolstrukturen och i arbetet vill vi ta ett nytt perspektiv om grundskolan i en medborgardialog

Medborgardialog i skolfrågor

Ta del av hur skolan i Luleå gick från konflikt till konstruktiv dialog och få tips på hur du genomför medborgardialoger på rätt sätt.

Komplex medborgardialog bygger broar mellan invånarna i Mörsil

Mörsil är en ort i Åre kommun med många nyanlända. För att kartlägga invånarnas syn på hemorten har Inflyttarservice intervjuat ett 70-tal invånare, företagare och tjänstepersoner. Vintern 2020-2021 ska fyra dialogmöten vaska fram konkreta åtgärder för att utveckla bygden.

Beslut i KS (viktigt!)

Ca 70 intervjuer

Förankring och förarbete

Start hösten 2024

Perspektivinsamling

Maj - sept 2025

Perspektivrapport

Aug - nov 2025

Dialog i grupper

18 nov, 9 dec

Åtgärdsförslag

Politisk diskussion

Ca 40 personer

Workshop?

**Beslutsförslag
skrivs fram**

**Politiska beslut
(i flera steg?)**

Genomförande

Uppföljning

- Vad ska medborgardialogen hjälpa er med? Vad är er målsättning med medborgardialog?

- Vilken är frågan vi vill prata med medborgarna om?

- Vad gör vi innan folkomröstning och val? Och vad gör vi långsiktigt?

- Vad är ert nästa steg?

Stöd och verktyg från SKR

Ny skrift

<https://extra.skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/medborgardialogikomplexasamhallsfragor.93027.html>

Medborgardialog i komplexa samhällsfrågor

– Ett metodstöd för att möta komplexitet med dialog och medskapande

Risk- och konfliktanalys, Riskguiden

Steg 1 – bedöm riskerna

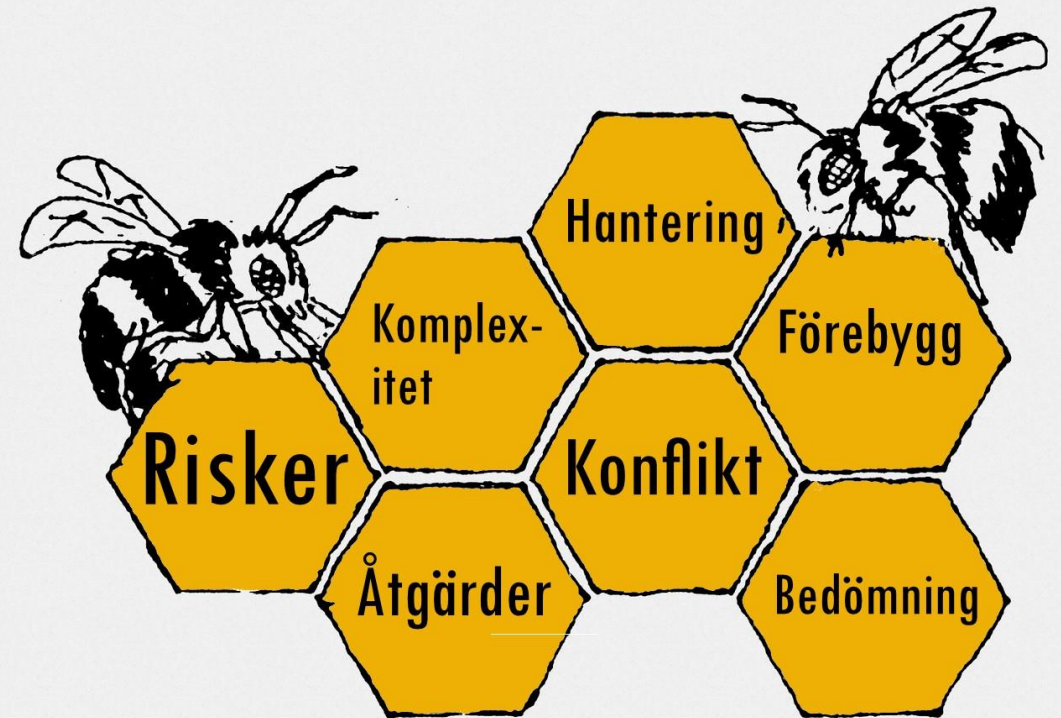
Steg 1 är en översiktlig sortering och en första bedömning av risknivån för frågor och ärenden. Detta steg kan göras av en individ eller en grupp – till exempel nämnd- och kommunsekreterare eller beredningsgrupper. Resultatet ger en första bedömning om risk- och konflikt.

Steg 2 – fördjupad bedömning

Efter den första bedömningen i steg 1 kan det finnas behov av att gå vidare. I steg 2 kan det vara bra att involvera kollegor med säkerhetsansvar eller andra som har kompletterande kunskap om frågan. Att arbeta tillsammans i en grupp och diskutera frågor har värde i sig. Med olika erfarenhet och kunskap kan ni tillsammans göra en bättre bedömning.

Steg 3 – bedöm graden av konflikt och komplexitet

Även i detta steg bör ni samla fler personer som kan dela med sig av sina erfarenheter och perspektiv. Det kan vara någon person som arbetar med frågan eller som har kunskap om hur medier rapporterar samt hur samtalet förs på sociala medier kan vara av stort värde.

Film

[Du hittar filmen här!](#)

Utbildningar i medborgardialog i komplexa samhällsfrågor

Digital introduktion om medborgardialog i komplexa samhällsfrågor

Processledning i medborgardialog i komplexa samhällsfrågor

Samtalsledning i medborgardialog i komplexa samhällsfrågor

Erbjuds två gånger per år

Utbildningarna kan också genomföras lokalt

Podden Demokratiresan, ex:

#163 Medborgardialog om förändrad skolstruktur [Demokratiresan - en podcast från SKR](#)

#148 Från avveckling till utveckling [Demokratiresan - en podcast från SKR](#)

#128 Tillit är relationellt [Demokratiresan - en podcast från SKR](#)

#104 Medborgardialog för funktionshinderpolitik [Demokratiresan - en podcast från SKR](#)

#71 Ett liv utan våld - medborgardialog och dialog som arbetssätt
[Demokratiresan - en podcast från SKR](#)

#15 Samverkan Östberga - dialog i en komplex fråga
[Demokratiresan - en podcast från SKR](#)

Politiska ledare om komplexa utmaningar

Intervjuer och expertstöd

Politiska ledare om komplexa utmaningar

<https://extra.skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/politiskaledareomkomplexautmaningarintervjuerochexpertstod.80078.html>

nox - DFG - Di... Måltider och möte... (4) Allmänt (Servic... Shaper Studio Dialogues - Kalen... rM reMarkable

Ökad öppenhet ofta svaret på svåra politiska utmaningar

Många politiska beslut är idag mer komplexa och kräver ökad långsiktighet. Det visar en ny rapport som bygger på intervjuer med ledande kommun- och regionpolitiker.

Gängkriminalitet, skjutningar och sprängningar, att tvingas stänga ett BB för att det inte finns personal när det är 40 mil till nästa, eller att besluta om stora investeringar som påverkar infrastruktur, tillgång till sjukhus eller skolor. Frågorna som förtroendevalda i kommuner och regioner hanterar i sitt uppdrag påverkas av flera stora samhällsutmaningar och kan ha många dimensioner.

– Politiska ledare i kommuner och regioner är ansvariga för att hantera dessa samhällsutmaningar. Det innebär det ställs stora krav på dem att

Så skapar vi motståndskraft – för ett tillitsfullt samhälle och ett öppet demokratiskt samtal

Om förmågan att behålla och stärka en fungerande demokrati och ett öppet demokratiskt samtal där kommuner och regioner har en viktig roll på lokal nivå

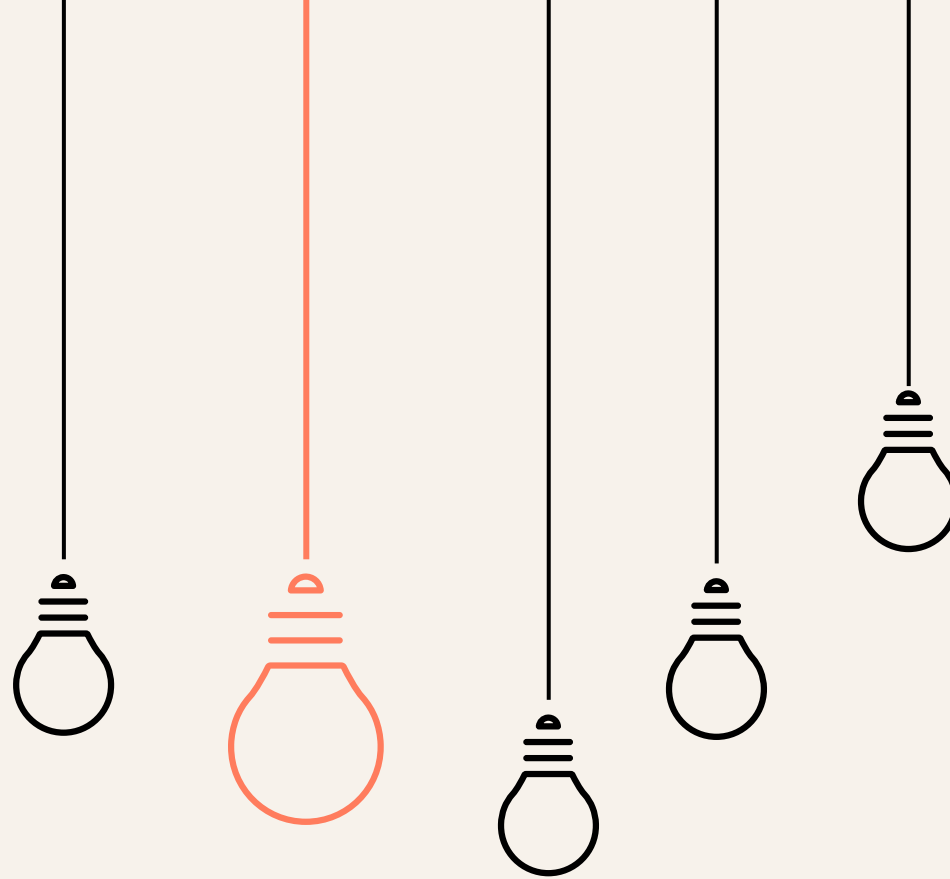
[Länk till skriften](#)

Så skapar vi motståndskraft

– för ett tillitsfullt samhälle och ett öppet demokratiskt samtal

Tack!

nils.munthe@skr.se